

Asyût şehir ve bölge olarak tarih boyunca idarî taksimatta birtakım değişikliklere uğramıştır. Osmanlı dönemindeki ilk önemli değişiklik, Mısır Valisi Nişancı Mehmed Paşa tarafından 1721'de kabilelerin yerleşim bölgeleri esas alınarak yapıldı. Daha sonra Asyût ilinin merkezi Cırcâ'ya nakledildi ve kuzey bölgesindeki köyler Menfelût vilâyetine, güney bölgesindeki köyler ise Cırcâ vilâyetine bağlandı; böylece Asyût vilâyeti ilga edildi ve Asyût şehri de Cırcâ ilinin sınırları içine alındı.

Asyût, Bulutkapan Ali Bey'in 1183 (1769-70) yılında çıkardığı isyan sırasında hadiselerin cereyan ettiği merkez olmuştur. Kavalalı Mehmed Ali Paşa yaptığı düzenlemede idarî bölgelerin sayısını azaltarak Mısır'da daha merkezîyetçi bir yönetime girmiş ve 1833'te Asyût "müdiriyet" haline getirilmiştir. Hidiv İsmâil Paşa ise ülkeyi üç ana bölüme ayırmış ve bu taksimatta Asyût'u Said bölgesine bağlı müdiriyetler arasına koymuştur. Şehir daha sonra artan öneminden dolayı 1890'da alınan bir kararla bağımsız "memuriyet" statüsüne geçirilmiş ve Hamra ile Velidiye nahiyeleri onun sınırları içine alınmıştır. XIX. yüzyılda şehrin öneminin artmasının başlıca iki sebebi, 1875'te demiryoluyla Kahire'ye bağlanması ve 1892-1902 yılları arasında Asyût Barajı'nın inşasıdır. 1938'de bu barajın yüksekliği artırılarak önüne hidroelektrik santrali da eklenmiştir.

Ortaçağ'da tarım ürünleriyle meşhur olan Asyût'ta endüstri ve ticaret de gelişmiştir. Sudan'ın çeşitli bölgelerine ihraç edilen meyve ve tahıl yanında kaliteli dokumalarıyla ünlü olan Asyût'a buralardan köle, fildişi ve boya maddeleri getirilirdi. Asyût'un bugün de hurma, buğday ve iri ayvaları meşhurdur; bölgede ayrıca yüksek kalitede afyon üretilir. Bunun yanında şehirde çeşitli tekstil fabrikaları bulunmakta, "debikî" diye bilinen ince keten kumaşlar yanında, Avrupa pazarlarında çok aranan üzeriye gümüş süslemeler aplike edilmiş bez ve siyah tül şallar da burada imal edilmektedir. Çok sayıda cami ve daha az kilise bulunan şehirde halkın çoğu müslüman olup yer yer hristiyanlar da yaşamaktadır. En meşhuru Celâleddin es-Süyûtî (ö. 1505) olan Süyûtî nisbeli birçok âlimin yetiştiği Asyût'ta 1957'de mühendislik dallarına ağırlık veren bir üniversite kurulmuştur.

Asyût şehrinin merkezi olduğu Asyût ili kuzeyde Minye, güneyde Sevhaç illeri arasında yer alır; nüfusu 2.059.000'dir (1983 tahmini).

BİBLİYOGRAFYA:

Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 193; İdrîsî, *Sıfatü'l-Mağrib*, s. 48-49; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, X, 791-794; Nâsir-ı Hüsrev, *Sefernâme* (trc. Abdülvahap Tarzi), İstanbul 1950, s. 16; Muhammed Mihrî, *Sûdan Seyahatnâmesi*, İstanbul 1326, s. 90; M. C. Şehabeddin Tekindağ, *Berkuk Devrinde Memlûk Sultanlığı* (XIV. Yüzyıl Mısır Tarihine Dair Araştırmalar), İstanbul 1961, s. 171-172; Hasan İbrâhim, *İslâm Tarihi*, V, 412; VI, 59; C. H. Becker, "Asyût", *EI*² (İng.), I, 728-729.

MUSTAFA L. BİLGE

A'ŞÂ

(أشع)

Yirmi kadar
Arap şairinin lakabı.

Aşâ ve aşâvet masdarlarından sıfat olan bu kelime, gerek gece gerekse gündüz gözleri zayıf ve dumanlı gören, tavukkarası hastalığına tutulan kimseler hakkında kullanılmıştır. Bir kısmı Câhiliye döneminde bir kısmı da İslâm'dan sonra yaşamış olan yirmi kadar şair bu sıfatla birlikte kabilelerine nisbet edilerek anılmıştır. En meşhurları, Câhiliye devri şairlerinden A'sâ Meymûn b. Kays ile A'sâ Hemdânî'dir (ö. 83/702). Öteki A'sâlar ise şunlardır: A'sâ Benî Esed veya A'sâ b. Bücre diye bilinen Câhiliye devri recez şairi Kays b. Bücre b. Kays; yine Câhiliye devri şairlerinden olup hicretten yirmi iki yıl kadar önce ölen A'sâ Benî Nehşel Esved b. Ya'fur; mersiye şairlerinden A'sâ Bâhile diye meşhur olan Ebû Kuhfân Âmir b. Hâris b. Riyâh (I/VII. yy.); muhadramûn'dan olduğu söylenmekle beraber Hz. Peygamber'in huzurunda bir urcûze* okuduğu için asaptan sayılan A'sâ Benî Hirmâz veya A'sâ Mâzin diye meşhur Abdullah b. A'ver (I/VII. yy.); A'sâ Benî Temîm diye tanınan A'sâ b. Nebbâs b. Zürrâre (I/VII. yy.); yazdığı methiyelerle Halife Velîd b. Abdülmelik'in takdirini kazanan hristiyan şair A'sâ Tağlib (Tağlibî) veya A'sâ Necvân lakaplarıyla meşhur olan Nu'mân b. Necvân b. Hâris (veya Rebîa b. Yahyâ) (ö. 92/710-11); A'sâ Şeybân lakabıyla şöhrat bulan, Ebû Rebîa oğullarından olduğu için de A'sâ Benî (Ebî) Rebîa diye bilinen Küfeli şair Abdullah b. Hârice (ö. 100/718 veya daha sonra); şair Kümeit el-Evsat'ın kardeşi ve İslâm devri şairi olup Câhiliye devri şairi A'sâ b. Bücre

gibi A'sâ Benî Esed diye anılan Hayseme (veya Talha) b. Ma'rûf (II/VIII. yy.); A'sâ Ukl lakabı ile anılan Kehmes b. Ka'neb (II/VIII. yy.); A'sâ Benî Davr (Davre) ve A'sâ Benî Hizzân lakaplarıyla şöhrat bulan Ermevîler devri şairi Abdullah b. Sinân (Dibâb) (II/VIII. yy.); A'sâ Süleyman diye tanınan ve Beşşâr b. Bürd ile karışıklıkla hicivleri bulunan Ebû Amr Süleyman (II/VIII. yy.). Bunlardan başka yaşadıkları zaman tam olarak bilinmeyen A'sâ Benî Avf Yezîd b. Hâlid (Huleyd), recez şairi A'sâ Benî Mâlik b. Sa'd, A'sâ Benî Cillân Seleme b. Hâris, A'sâ Benî Tarûd (Tırvad) İyâs b. Âmir, A'sâ Benî Ukayl Muâz b. Kuleyb. İngiliz müsteşriki R. Geyer, yirmi iki A'sâ'nın tesbit edebildiği şiirlerini bir araya getirerek *The Dîwân of al-A'shâ* adıyla yayımlamıştır (London 1928).

BİBLİYOGRAFYA:

Kâmus Tercümesi, "a'shâ" md.; Âmidî, *el-Mû'telif ve'l-muhtelif* (nşr. F. Krenkow), Kahire 1354 — Beyrut 1402/1982, s. 12-20; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 54-55; II, 276; Süyûtî, *el-Mûz-hir* (nşr. M. Ahmed Câdelmevlâ v.dğr.), Kahire, ts. (Dâru l-hyâi'l-kütübî'l-Arabiyye), II, 456-457; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, I, 133; Sezgin, *GAS*, II, 186-187, 198, 213, 272, 330, 335-336, 345-346, 366, 383, 385-386, 463; Abdülvehhâb es-Sâbûnî, *Şu'arâ' ve devâûn*, Beyrut 1978, s. 47-50; "A'shâ", *İTA*, I, 585; "al-A'shâ", *EI*² (Fr.), I, 710.

HULUSİ KILIÇ

A'ŞÂ, Meymûn b. Kays

(ميمون بن قيس الأشع)

Ebû Basîr Meymûn b. Kays
b. Cendel el-Bekrî
(ö. 7/629 [?])

Câhiliye devri şairlerinden.

Gözündeki görme zayıflığı sebebiyle A'sâ lakabıyla anılmış olup ileri yaşlarda gözlerini büsbütün kaybetmesinin de bu lakabı almasında rolü olmuştur. Yine aynı sebeple Ebû Basîr künyesini almış, A'sâ adlı diğer şairlerden ayırmak için de kendisine el-A'sâ el-Ekber veya A'sâ Bekr denilmiştir.

Yemâme'nin Menfûha vahasında küçük bir köy olan Dûrnâ'da yaklaşık olarak milâdî 565'te doğdu. Gözlerinden rahatsız olması onu, şiiri kazanç vasıtası olarak kullanmaya sevketti. Bu maksatla Mezopotamya'yı, Suriye ve Arabistan yarımadasını birkaç defa dolaştı, hatta Habeşistan'a kadar gitti. Bu seyahatleri sırasında Hîre Meliki İyâs b. Kabîsa, Hadramut'ta Kays b. Ma'dikerib, Yemâme Meliki Hevze b. Ali ve daha pek çok ün-